

Piotr Prus*, Tomasz Marcysiak**, Witold Goszka***, Izabela Wielewska*

*Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy, **Wyższa Szkoła Bankowa w Toruniu,

***Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy

DZIAŁALNOŚĆ OŚRODKÓW DORADZTWA ROLNICZEGO W PROCESIE INTEGRACJI POZIOMEJ W ROLNICTWIE W OPINII CZŁONKÓW GRUP PRODUCENTÓW ROLNYCH

*ACTIVITIES OF THE AGRICULTURAL CONSULTANCY CENTERS
IN THE PROCESS OF HORIZONTAL INTEGRATION IN AGRICULTURE
IN THE OPINION OF AGRICULTURAL PRODUCER GROUPS MEMBERS*

Słowa kluczowe: integracja pozioma w rolnictwie, grupy producentów rolnych, doradztwo rolnicze, doradcy

Key words: horizontal integration in agriculture, agricultural producer groups, agricultural consultancy, counselors

Abstrakt. Celem badań było poznanie opinii rolników na temat przydatności informacji z zakresu zakładania i funkcjonowania grup producentów rolnych uzyskanych przez nich w trakcie szkoleń oraz poziomu wiedzy doradców zatrudnionych w ośrodkach doradztwa rolniczego w tym zakresie. Badania zostały przeprowadzone w 2009 roku wśród 307 członków grup producentów rolnych z województw kujawsko-pomorskiego oraz dolnośląskiego. Z analizy danych wynika, że respondenci wysoko oceniali wiedzę doradców, a informacje od nich pozyskane pomogły respondentom w podjęciu decyzji o przystąpieniu do grupy producentów.

Wstęp

Proces zrzeszania się rolników w grupy producentów rolnych jest w Polsce mało dynamiczny i niewystarczający [Prus 2010 a,b, Prus, Wawrzyniak 2009]. W ostatnich latach tempo integracji poziomej wzrosło, jednak nadal w porównaniu do krajów tzw. starej Unii Europejskiej (UE-15), takich jak Dania i Francja, w Polsce jest znacznie niższy odsetek rolników realizujących wspólne działania na płaszczyźnie gospodarczej. W dobie nasilających się procesów konsolidacyjnych w światowej gospodarce, w tym w gałęziach związanych z produkcją rolniczą i przemysłem rolno-spożywczym, wstępny proces integracji w polskim rolnictwie polegający na zakładaniu grup producentów rolnych, powinien być już w fazie końcowej. Dynamiki powinien nabierać pogłębiany proces integracji, polegający na łączeniu się grup producentów w ich zrzeszenia, które będą mogły odgrywać większą rolę na krajowym i unijnym rynku przez wykorzystanie skali produkcji możliwości inwestycyjnych. [Goszka 2010, Marcysiak 2010, Prus 2006, 2008, Wielewska 2005]. Dlatego ważne jest dalsze promowanie działań integracyjnych wśród krajowych producentów rolnych, pomoc w pokonywaniu barier i problemów, przed którymi stają potencjalnie zainteresowani zrzeszaniem się rolnicy. Istotne jest określenie bodźców motywujących rolników do zakładania grup producentów, czynników hamujących te procesy, a także zwrócenie bacznej uwagi na rolę instytucji, które mają aktywnie wspierać te procesy oraz poznanie opinii końcowych beneficjentów i zarazem głównych interesariuszy na temat roli tych instytucji oraz jakości świadczonych przez nie usług [Brodzińska 2009, Gołaszewska 2004, Kania, Bogusz 2009, Krzyżanowska 2006, Mierzwa 2007, Niewęglowski 2009, Wiatrak 2001].

Celem badań było poznanie opinii rolników indywidualnych będących członkami grup producentów rolnych na temat przydatności informacji z zakresu zakładania i prowadzenia grup producentów rolnych uzyskanych przez nich w trakcie szkoleń, w których uczestniczyli, oraz poziomu wiedzy doradców zatrudnionych w ośrodkach doradztwa rolniczego w tym zakresie.

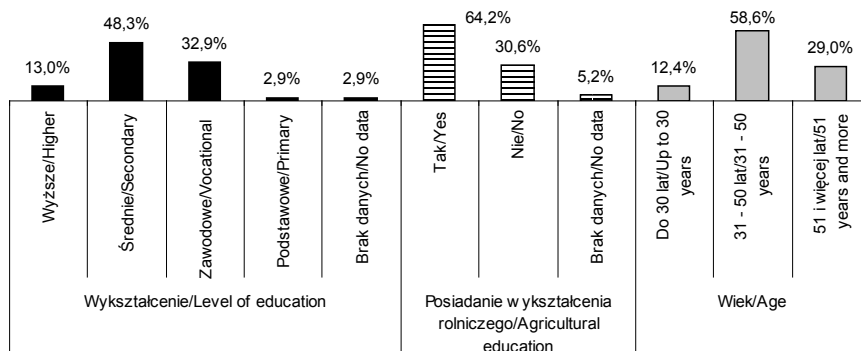
Material i metodyka badań

Podstawową metodą gromadzenia materiału empirycznego była metoda sondażu diagnostycznego w obrębie, której zastosowano badania ankietowe. Zebrane w ten sposób dane zostały zakodowane w bazie Microsoft Access, a następnie poddane szczegółowej analizie statystycznej. Do sporządzania obliczeń wykorzystano arkusz Microsoft Excel. Prezentowane badania sondażowe zostały przeprowadzone w 2009 roku wśród 307 właścicieli gospodarstw rolniczych (członków grup producentów rolnych) z województw kujawsko-pomorskiego oraz dolnośląskiego.

Wyniki badań

Zdecydowana większość respondentów była w wieku produkcyjnym i miała przed sobą jeszcze długi okres aktywności zawodowej, gdyż nie przekroczyła 50. roku życia (rys. 1). Pod względem wykształcenia (rys. 1) przeważali absolwenci szkół średnich (48,3%) lub zawodowych (32,9%). Dużą grupę (13,0%) stanowili również rolnicy mający dyplom ukończenia studiów wyższych. Wykształcenie w kierunku rolniczym deklarowało 64,2% badanych właścicieli gospodarstw, co może świadczyć o ich dobrym przygotowaniu profesjonalnym. Około 75% rolników biorących udział w badaniach miało stosunkowo duże gospodarstwa (ponad 15 ha) jak na polskie warunki (rys. 2). W roku wykonywania badań średnia wielkość powierzchni gruntów rolnych w gospodarstwie wynosiła w Polsce 10,15 ha, natomiast dla województw kujawsko-pomorskiego oraz dolnośląskiego oscyłała wokół 15 ha. W województwie dolnośląskim było to dokładnie 15,52 ha, natomiast w kujawsko-pomorskim 14,94 ha [www.arimr.gov.pl 2014].

Prawie 75% badanych członków grup producentów rolnych zadeklarowało, że wzięli oni udział w szkoleniu zorganizowanym na temat zakładania i funkcjonowania grup producentów rolnych przed jej założeniem (rys. 3). Jak wykazały przeprowadzone badania (rys. 4), w zdecydowanej

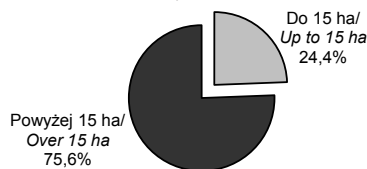

Rysunek 1. Charakterystyka respondentów

Figure 1. Characteristics of respondents

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

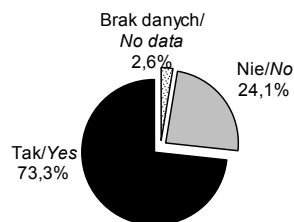

Rysunek 2. Powierzchnia gruntów rolnych badanych gospodarstw

Figure 2. The area of agricultural land of the surveyed households

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

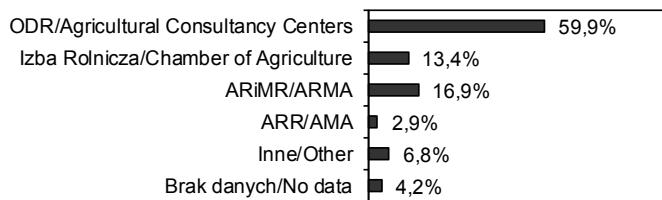
Rysunek 3. Udział respondentów w szkoleniu na temat zakładania grup producentów rolnych przed założeniem grupy

Figure 3. Participation of respondents in trainings on establishment of agricultural producer groups before the foundation of the group

Źródło: opracowanie własne

Source: own study

* suma odpowiedzi jest większa od 100% z uwagi na to, że respondenci mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź/
total response is greater than 100% due to the fact that respondents could select more than one answer

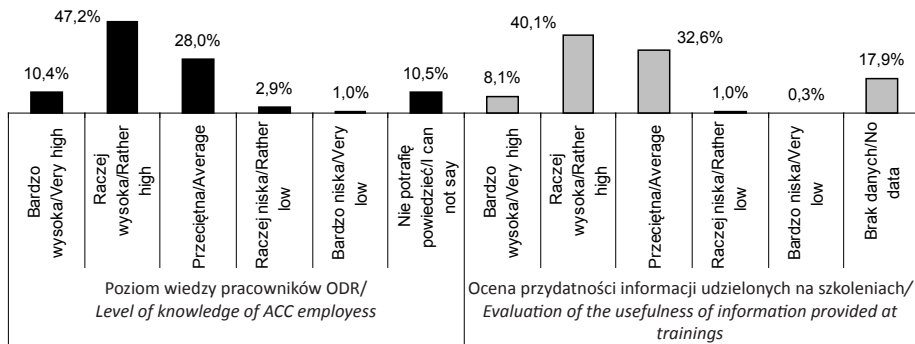
Rysunek 4. Instytucje organizujące szkolenia dla respondentów na temat zakładania grup producentów rolnych
Figure 4. Institutions organizing trainings for the respondents on establishment of producer groups

Źródło: opracowanie własne
Source: own study

większości organizatorami szkolenia były ośrodki doradztwa rolniczego (ODR) – 59,9%. Na kolejnych miejscach znalazły się Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR) – 16,9%, izby rolnicze (13,4%) oraz Agencja Rynku Rolnego (ARR) – 2,9%. Wśród innych organizatorów spotkań i szkoleń wymieniano (6,8%): Krajową Radę Spółdzielczą, Fundację Spółdzielczości Wiejskiej, Bank Gospodarki Żywnościowej oraz banki spółdzielcze i osoby prywatne, czyli liderów inicjujących proces założenia grupy producentów rolnych (GPR), którzy nierzadko obejmowali następnie stanowisko prezesa tej grupy i nią faktycznie kierowali.

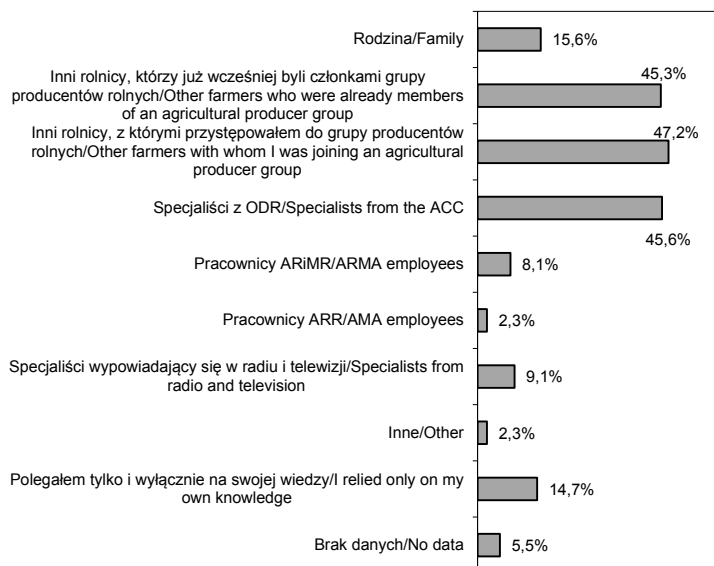
Respondenci zapytani o ocenę poziomu wiedzy pracowników ODR, zazwyczaj wystawiali im dobrą opinię (rys. 5). Zdecydowanie ponad połowa badanych rolników (57,6%) wypowiedziała się na ten temat pozytywnie. Przeciętnie ocenilo doradców 28,0% udzielających odpowiedzi rolników, natomiast niską ocenę wystawiło 3,9% badanych. Swojej opinii nie potrafił wyrazić co dziesiąty rolnik. Nieznacznie inaczej wyglądała ocena przydatności informacji udzielonych na szkoleniach organizowanych na temat zakładania i prowadzenia GPR (rys. 5). W tym przypadku już tylko prawie połowa respondentów (48,2%) wystawiła pozytywną ocenę, źle oceniało przydatność informacji 1,3% badanych, przeciętnie – około 1/3, a 17,9% nie potrafiło udzielić odpowiedzi.

Specjaliści z ODR znaleźli się w czołówce (45,6%) wśród osób, których rady pomogły respondentom w podjęciu decyzji o przystąpieniu do GPR (rys. 6), jednak na pierwszym miejscu znaleźli się rolnicy (47,2%), wraz z którymi respondenci zakładali GPR. Często wskazywano również na rolników, którzy już wcześniej byli członkami GPR, w tym przypadku ważne były ich wcześniejsze doświadczenia związane z realnymi problemami napotykanymi w trakcie zakładania i

Rysunek 5. Poziom wiedzy pracowników ODR oraz ocena przydatności informacji udzielonych na szkoleniach na temat zakładania i prowadzenia grup producentów rolnych w opinii respondentów
Figure 5. Level of knowledge of agricultural counseling centers employees and evaluation of the usefulness of information provided at trainings on starting and running of agricultural producer groups in the opinion of the respondents

Źródło: opracowanie własne
Source: own study

* suma odpowiedzi jest większa od 100% z uwagi na to, że respondenci mogli zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź/
total response is greater than 100% due to the fact that respondents could select more than one answer

Rysunek 6. Osoby, których rady pomogły respondentom w podjęciu decyzji o przystąpieniu do grupy producentów rolnych
Figure 6. Persons whose advice helped the respondents in deciding to join an agricultural producer group
Źródło: opracowanie własne
Source: own study

pierwszego okresu funkcjonowania takiej grupy, jak też podpowiedzi jak sobie z tymi problemami poradzić. Na dalszych miejscach znaleźli się: członkowie rodziny respondentów (15,6%), specjaliści wypowiadający się w radiu i telewizji (9,1%), pracownicy ARiMR (8,1%) oraz pracownicy ARR (2,3%). Nie uzyskano na ten temat odpowiedzi od 5,5% respondentów, natomiast 14,7% badanych rolników deklarowało, że polegali oni tylko i wyłącznie na swojej wiedzy.

Podsumowanie

Prezentowane badania wykazały, że ODR odgrywają dużą rolę w procesie integracji poziomej polskiego rolnictwa. Większość respondentów, którzy byli członkami grup producentów rolnych, uczestniczyła w szkoleniach na temat zakładania i początkowego funkcjonowania GPR. Najczęściej były to spotkania organizowane i prowadzone przez pracowników ODR. Doradcy ci z reguły byli wysoko oceniani pod względem swojej wiedzy specjalistycznej, a informacje przez nich przekazywane były przydatne w trakcie procesu zakładania grup, których członkami byli rolnicy biorący udział w badaniach. Pracownicy ODR znaleźli się także wśród osób, których rady były znaczące w trakcie podejmowania decyzji związanej z przystąpieniem do grupy producentów rolnych.

Literatura

- Brodzińska K. 2009: *Dynamika powstawania i zakres działalności grup producentów rolnych w Polsce*, [w:] S. Zawisza (red.), *Rozwój przedsiębiorczości i zespołowej działalności gospodarczej w rolnictwie w świetle integracji z Unią Europejską*, Wyd. Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy, Bydgoszcz, 159-171.
- Gołaszewska B. 2004: *Szanse i bariery funkcjonowania rolniczych grup producenckich w Polsce*, Roczn. Nauk. SERiA, t. VI, z. 1, 55-61.
- Goszka W. 2010: *Ekonomiczne efekty działalności grup producentów rolnych*, [w:] S. Zawisza (red.), *Perspektywy rozwoju grup producentów rolnych – szanse i zagrożenia*, Wyd. Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy, Bydgoszcz, 61-73.
- Kania J., Bogusz M. 2009: *Społeczno-ekonomiczne aspekty funkcjonowania grup producentów rolnych w województwie małopolskim*, [w:] S. Zawisza (red.), *Rozwój przedsiębiorczości i zespołowej działalności gospodarczej w rolnictwie w świetle integracji z Unią Europejską*, Wyd. Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy, Bydgoszcz, 181-197.

- Krzyżanowska K. 2006: *Stan i funkcjonowanie rolniczych grup producenckich w Polsce*, Roczn. Nauk. SERiA, t. VIII, z. 1, 90-94.
- Marcysiak T. 2010: *Zaufanie społeczne a współpraca w ramach grup producentów rolnych*, [w:] S. Zawisza (red.), *Perspektywy rozwoju grup producentów rolnych – szanse i zagrożenia*, Wyd. Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy, Bydgoszcz, 111-123.
- Mierzwa D. 2007: *Aktualny stan i perspektywy rozwoju zespołowych form gospodarowania na wsi*, Zag. Doradz. Roln., nr 3/4, 49-59.
- Niewęglowski M. 2009: *Rola doradztwa rolniczego w tworzeniu i funkcjonowaniu grup producentów rolnych*, [w:] Zawisza S. (red.), *Rozwój przedsiębiorczości i zespołowej działalności gospodarczej w rolnictwie w świetle integracji z Unią Europejską*, Wyd. Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy, Bydgoszcz, 49-56.
- Prus P. 2006: *Opinie rolników na temat współpracy w ramach grup producentów rolnych*, Roczn. Nauk. SERiA, t. VIII, z. 1, 150-153.
- Prus P. 2008: *Rola grup producenckich w podnoszeniu konkurencyjności gospodarstw rolniczych*, Roczn. Nauk. SERiA, t. X, z. 3, 456-461.
- Prus P. 2010a: *Czynniki hamujące chęć organizowania się rolników w grupy producentów rolnych*, [w:] S. Zawisza (red.), *Perspektywy rozwoju grup producentów rolnych – szanse i zagrożenia*, Wyd. Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy, Bydgoszcz, 93-110.
- Prus P. 2010b: *Czynniki zwiększające chęć organizowania się rolników w grupy producentów rolnych*, [w:] S. Zawisza (red.), *Perspektywy rozwoju grup producentów rolnych – szanse i zagrożenia*, Wyd. Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy, Bydgoszcz, 75-92.
- Prus P., Wawrzyniak B.M. 2009: *Grupy producentów rolnych w świetle PROW z lat 2004-2006 oraz 2007-2013*, [w:] S. Zawisza (red.), *Rozwój przedsiębiorczości i zespołowej działalności gospodarczej w rolnictwie w świetle integracji z Unią Europejską*, Wyd. Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy, Bydgoszcz, 151-158.
- Wiatrak A.P. 2001: *Kierunki i uwarunkowania zmian organizacji gospodarstw rolniczych. Wybrane aspekty*, Roczn. Nauk. SERiA, t. III, z. 5, 15-19.
- Wielewska I. 2005: *Oddziaływanie ośrodków doradztwa rolniczego na procesy decyzyjne rolników i producentów rolnych*, Prace Komisji Nauk Rolniczych i Biologicznych XLIII, Bydgoskie Towarzystwo Naukowe, Prace Wydziału Nauk Przyrodniczych, seria B, nr 57, Bydgoszcz, 831-838.
- www.arimr.gov.pl/dla-beneficjenta/srednia-powierzchnia-gospodarstwa.html, dostęp 30.04.2014.

Summary

The aim of this study was to investigate farmers' opinion on usefulness of information relating to constitution and operation of producer groups obtained during trainings and the level of knowledge of counselors employed in the agricultural advisory centers in this regard. The presented surveys were conducted in 2009 among 307 members of agricultural producer groups from the kujawsko-pomorskie and dolnośląskie provinces. The studies have shown that respondents highly valued counselors' knowledge and the information obtained from them have helped the farmers in taking decision to join the agricultural producer groups.

Adres do korespondencji
dr inż. Piotr Prus, dr Izabela Wielewska
Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy
Zakład Ekonomiki i Doradztwa w Agrobiznesie
ul. Ks. Kordeckiego 20, 85-225 Bydgoszcz
tel. (52) 340 80 84, (52) 340 80 84
e-mail: piotr.prus@utp.edu.pl; izabel2000@wp.pl

dr Tomasz Marcysiak
Wyższa Szkoła Bankowa w Toruniu
Wydział Finansów i Zarządzania w Bydgoszczy, Katedra Nauk Społecznych
e-mail: tomasz.marcysiak@wsb.bydgoszcz.pl

dr Witold Goszka
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
Wydział Humanistyczny, Instytut Historii i Stosunków Międzynarodowych
e-mail: witia@wp.pl